

Mere natur i Viborg Naturpark

Ekspertworkshop d. 18.-19. august 2016

*Dorthe Hedensted Lund,
Sara Folvig & Jørgen Primdahl*

”Naturen er en fest, som kan tiltrække mennesker, hvis den tages alvorligt. Arbejd for en naturpark, hvor naturen bliver noget særligt, og hvor man ikke er i tvivl om, at man har krydset grænsen”

Indledning

Viborg Kommune har vedtaget en strategi for Viborg Naturpark og har til hensigt at ansøge om, at området Viborg Naturpark bliver mærket som naturpark i henhold til Friluftsrådets kriterier. En udfordring er, at der ikke er 50 % formelt beskyttet natur i den nuværende afgrænsning for naturparken, som der skal være i henhold til Friluftsrådets kriterier.

Boks 1: Friluftsrådets kriterium om beskyttet natur

Minimum 50 % af naturparkens areal skal være beskyttet natur. Ved beskyttet natur menes som udgangspunkt Natura 2000-områder, arealer omfattet af naturbeskyttelsesloven, klitfredede arealer, små naturarealer omfattet af skovlovens § 28 samt jagt- og vildtforvaltningsloven. Undtaget er arealer omfattet af beskyttelseslinjer som for eksempel strandbeskyttelseslinjen.

Skovlovens § 28: Søer, moser, heder, strandenge eller strandsumpe, ferske enge og biologiske overdrev, der hører til fredskov, og som ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, fordi de er mindre end de deri fastsatte størrelsesgrænser, må ikke dyrkes, afvandes, tilplantes eller på anden måde ændres.

For at få konkrete bud på, hvordan kommunen og naturparkens brugerråd kan arbejde med denne udfordring, blev der i august 2016 afholdt en ekspertworkshop. Fire biologer med ekspertise i biodiversitet og naturforvaltning kom med deres bud på, hvordan det beskyttede naturareal i parken bedst kan øges. Det indgik som et sekundært formål at få ideer og andre inputs til, hvordan naturen i fremtiden kan forvaltes i naturparken.

De fire eksperter var:

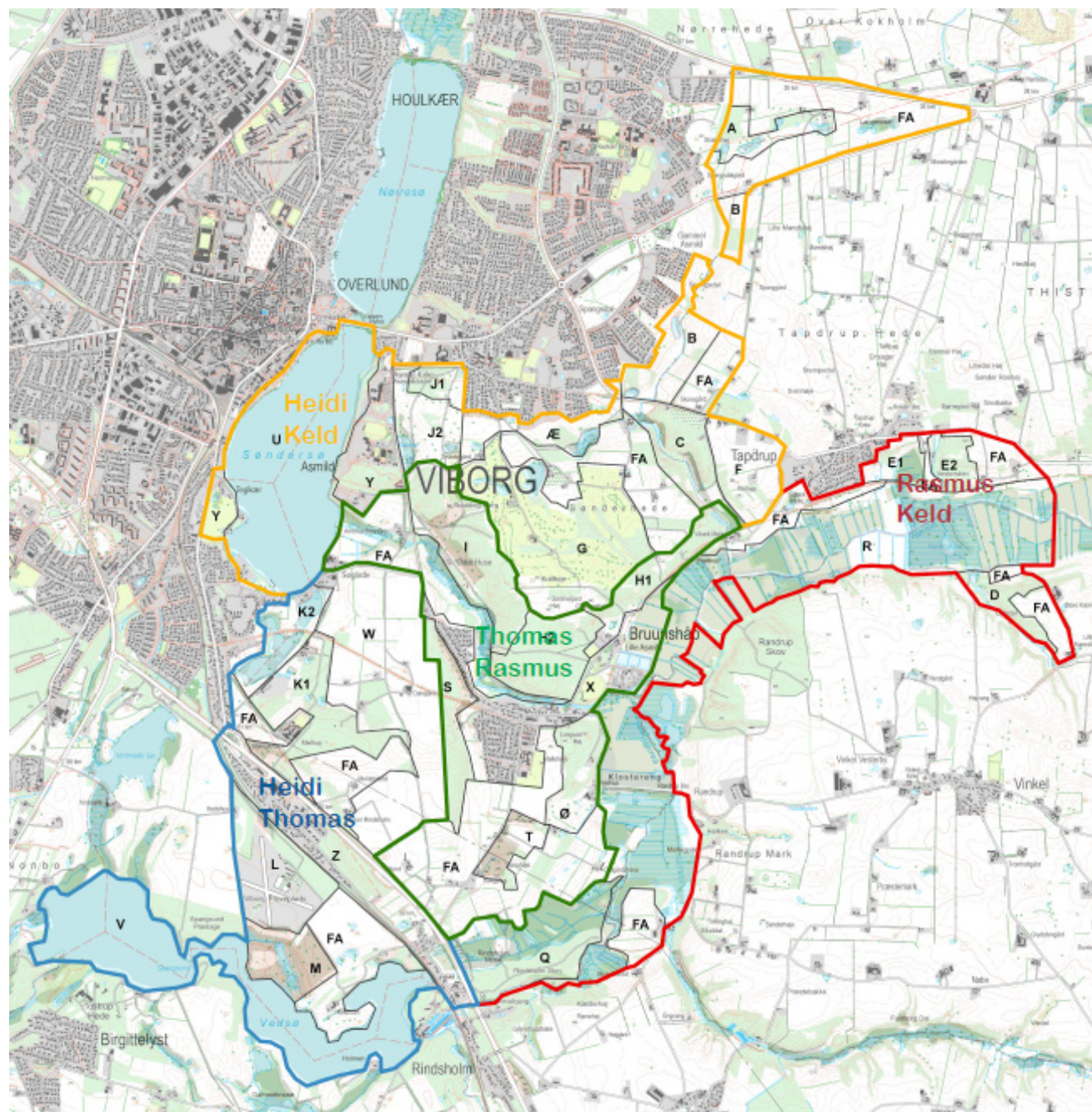
- Heidi Buur Holbeck, biolog, ekspert bl.a. i naturpleje. Landskonsulent, Planter & Miljø, SEGES
- Keld Mortensen, biolog, ekspert bl.a. i naturgenopretning. Markedschef, Miljø og Natur, Orbicon
- Thomas Vikstrøm, biolog, ph.d. i økologi, bl.a. med speciale i vurdering af naturkvalitet. DOF og Amphi Consult
- Rasmus Ejrnæs, seniorforsker med speciale i beskyttelse, genopretning og udvikling af Danmarks truede biodiversitet. Institut for Bioscience - Biodiversitet, Aarhus Universitet

Workshopen var tilrettelagt, så første dag blev brugt på at lære området at kende, først gennem præsentationer fra kommunale naturmedarbejdere og efterfølgende på en fælles ekskursion i området, guidet af selv-samme medarbejdere fra Viborg Kommune. I næste fase arbejdede eksperterne sammen to og to, hver gruppe i to delområder. Se figur 1.

De konkrete opdrag var at give nogle første og foreløbige svar på spørgsmålene:

- Hvilke områder har høj naturværdi og kunne potentielt få status som beskyttet natur?
- I hvilke områder er der et stort naturmæssigt potentiale, som vil kunne realiseres gennem en anderledes pleje/drift?
- I hvilke områder er der et stort naturmæssigt potentiale, som kan realiseres gennem naturgenopretning?

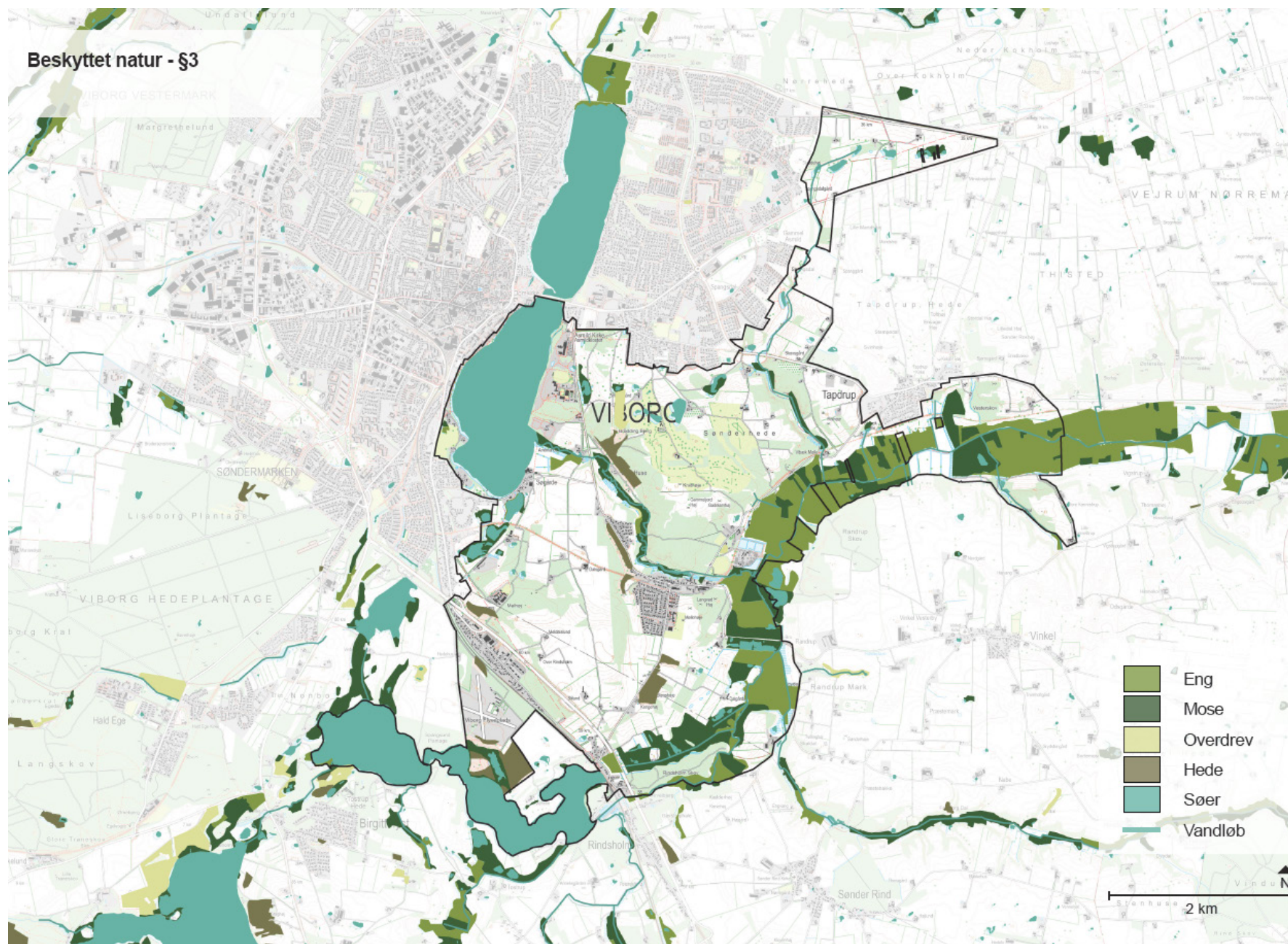
Eksperterne præsenterede resultatet af deres arbejde for naturparkens brugerråd og kommunale medarbejdere den følgende dag. I dette notat præsenteres en sammenfatning af de fire præsentationer understøttet af kortillustrationer og fotos.

Figur 1. Områdeopdeling

Eksisterende beskyttet natur i området

Eksisterende §3 natur i området er angivet i figur 2.

Figur 2. Natur, der er beskyttet i henhold til naturbeskyttelseslovens §3

Resultater fra ekspertworkshoppen

I det følgende præsenteres de fire eksperters bud på, hvordan naturarealet kan øges indenfor Viborg Naturpark som en sammenfatning af deres præsentationer. Først præsenteres de mere generelle betragtninger, indtryk og gode råd til naturparken og dens forvaltning på et mere overordnet plan. Dernæst vises en række konkrete bud på, hvor det ifølge eksperterne vil give mening af sætte ind først med registreringer og naturplejetiltag.

Generelle betragtninger

De fire eksperter havde en række generelle betragtninger og råd til, hvordan man i regi af naturparken skal gribe indsatsen for at styrke naturen an. Det omfatter både prioritering, monitoring og registrering, den nuværende afgrænsning, mulighederne for at skabe store sammenhængende naturområder og forskellige former for pleje.

Lav en strategi for naturprioriteringer

Det er vigtigt, at der tages stilling til, hvad der skal prioriteres, og hvor man skal gå i gang først med at udvikle naturen. Der er ikke uendelige ressourcer, så dem man har, skal bruges hensigtsmæssigt på det, der giver mest naturværdi for indsatsen. Men det kræver, at man ved, hvad man har i området og kommunen som sådan. Et udgangspunkt for at lave disse prioriteringer kan være de såkaldte HNV-kort (High Nature Value) samt biodiversitetskortet, der giver en god indikation af, hvor den mest værdifulde natur befinder sig.

Boks 2: Kort over naturværdier

Biodiversitetskortet

Biodiversitetskortet er skabt som grundlag for Grønt Danmarkskort. Det består i en rumlig prioritering af naturarealer efter deres betydning for Danmarks biodiversitet. Kortet rummer en national prioritering i form af en analytisk udpegning af de vigtigste 10 x 10 km kvadrater samt en lokal prioritering på 10 x 10 m i form af en vægtet bioscore, som indikerer arealernes betydning som levesteder for rødlistede arter. Se en gennemgang af grundlaget og metoden bag kortet her: http://naturstyrelsen.dk/media/nst/12473172/sr112_biodiversitetskort_for_danmark.pdf
Selve kortet findes på <http://miljoegis.mim.dk/>

HNV-kort

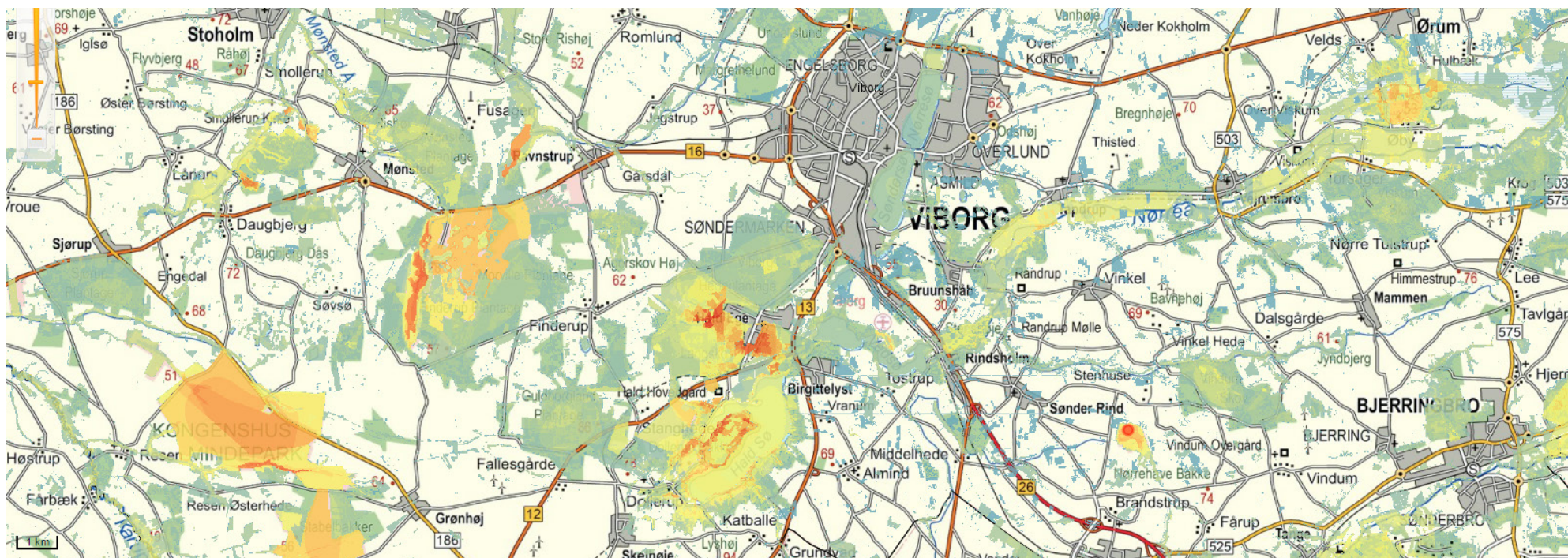
HNV er et kortlægningsværktøj, som bruges til at udpege områder med høj naturværdi i det åbne land. HNV-kortet skal gøre NaturErhvervstyrelsen i stand til at målrette naturplejetilskud uden for Natura 2000-områder for at opnå mest biodiversitet pr. tilskudskrone. Kortet findes her: <http://area-information.miljoportal.dk/distribution/>

Registrering og monitoring er fundamentet for en god naturindsats

Det er vigtigt, at man får skabt et ordentligt grundlag for forvaltningen af naturværdierne. Det betyder, at området skal registreres og monitoreres. Det kan man ikke alene gøre bag skrivebordene på baggrund af kortmateriale. Man skal også ud i felten og se områderne. Der forekommer flere større arealer, hvor der er § 3 natur, som ikke er registreret og dermed heller ikke tæller med som "beskyttet natur" efter Friluftsrådets definition. En mere systematisk viden om, hvad der er i området, er nødvendig, før man kan komme ret meget videre med en egentlig naturudviklingsstrategi i naturparken. Monitoring skal skabe grundlaget for at vise, at den indsats, man gør, rent faktisk har en effekt.

Afgrænsningen indeholder ikke kommunens biodiversitetsmæssige hot spots

På det mere overordnede niveau udtrykte alle fire eksperter en undren over afgrænsningen af naturparken. Som det ses af den nationale kortlægning af biodiversitet indeholder naturparkens nuværende afgrænsning ikke de mest biodiversitetsrige områder i kommunen. Som det fremgår af figur 2, findes de biodiversitetsmæssige hot spots i området ved Hald Ege og Hald Sø, Kongenshus, Daugbjerg og Mønsted. For eksperterne vil det være naturligt at afgrænse en naturpark, så den indeholder den mest værdifulde natur. Særligt når man er presset på ressourcerne i en kommunal forvaltning, er det vigtigt, at man følger "brandmandens lov": man skal som 1. prioritet tage vare på de mest værdifulde naturperler, man har!

Figur 3. Biodiversitetskort for Viborg og omegn

Derefter kan man bygge ud og tage vare på udviklingen og genopretningen af mindre værdifuld eller potentielt værdifuld natur. En indsats i naturparken må ikke være på bekostning af de værdifulde områder uden for afgrænsningen.

Sammenhængende natur

Større sammenhængende naturområder er vigtige for biodiversiteten, og i Viborg-området er der gode muligheder for at skabe sådanne større områder, da der i forvejen er meget natur og en del områder, der drives ekstensivt. Hvis man tager Hald-området med, kan der skabes sammenhængende forløb med Nørreådal, over Rindsholm-Vedsø og videre til Hald sø, Hald Ege og Dollerup Bakker.

Fordelen ved sammenhængende naturområder er, at man kan sikre muligheder for de naturlige dynamikker i naturen på en anden måde, end man kan i en mere fragmenteret naturforvaltning. Desuden stiger biodiversiteten generelt med habitatets størrelse. På den måde kan naturen også blive mere selvforvaltende. Natur skal ikke kun være noget, som skal plejes. Det også vigtigt at tænke på, hvor der er frøkilder, når man skal forbedre naturkvalitet. Steder, hvor de sjældne arter kan komme fra. Det har man nogle rigtig gode muligheder for, hvis man binder området sammen, fx ved Hald-området. Det vil skabe nogle muligheder for, at sjældenhederne kan komme ind i et større område.

Et naturligt udgangspunkt for at skabe sammenhængende natur kan også være den blå struktur og hydrologien generelt. Viborg Naturpark ligger midt i et helt unikt istidsområde med mange gletsjerporte og mange steder, hvor vandet er gået ud og ind efter sidste istid. Her er det vigtigt at forholde sig til migrationsmuligheder for faunaen og passagemuligheder. Det er også vigtigt at forholde sig til afstrømningsveje. Der er fx passageproblemer ved Søndermølle, ved Bruunshåb og ved Vibækmølle.

Nørreådal er et sted, hvor der er mulighed for at have et stort sammenhængende område, men der er nogle vigtige forudsætninger, for at det kommer til at fungere som sådan. Et vigtigt element er at have en naturlig hydrologi til og i området. Naturlig udstrømning af væld skal sikres/genetableres, og næringsstofbelastningen af ådalen skal reduceres.

Løvskovene er et potentiale, som kan udnyttes bedre

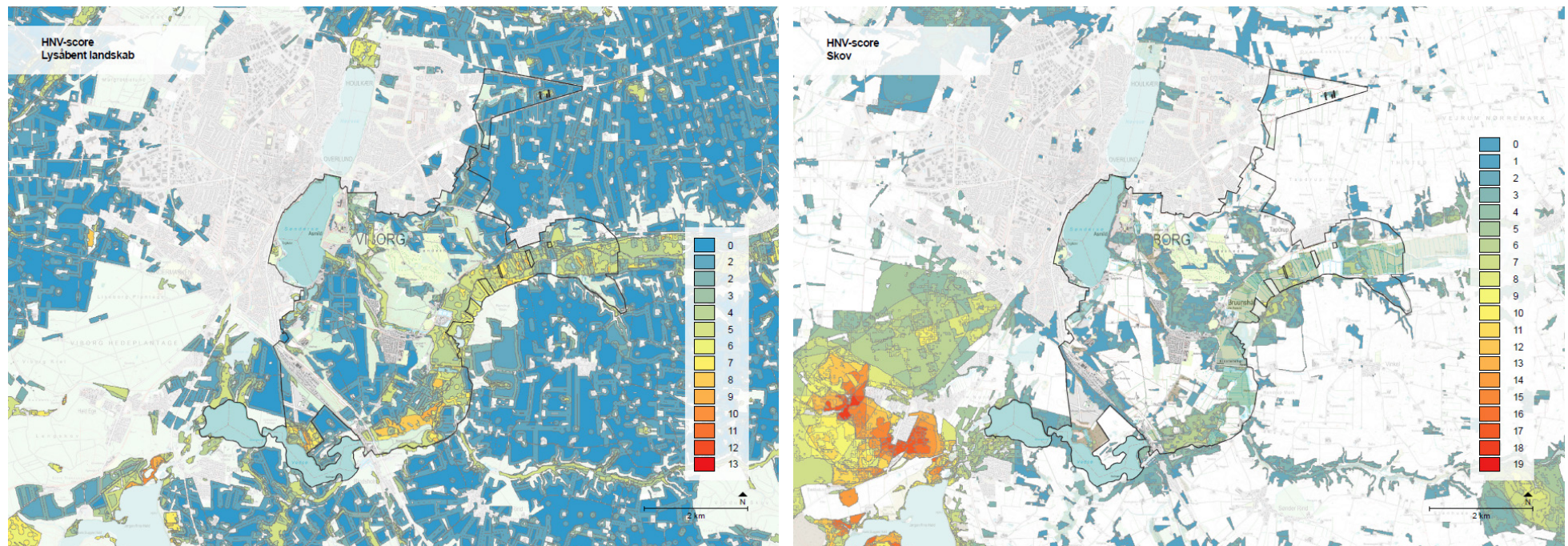
Et af de store potentialer i området er løvskovene, hvor der er noget vigtig natur, især i de gamle selvgroede egebevoksninger. For at styrke naturværdierne i skovene skal man se på, hvordan de drives og bl.a. prioritere blomsterlysninger, gamle løvtræer og vand i skoven, hvilket alt gælder biodiversiteten. Skovlysninger er vigtige habitater, bl.a. for en række dagsommerfugle, hvoraf mange er blevet udryddet som følge af tabet af skovlysninger de seneste 30-40 år. Viborg Kommune var f.eks. det sidste levested for dagsommerfuglen perlemor randøje, som forsvandt fra den danske fauna i 1990'erne. Ifølge biodiversitetskortet er der stadig en række rødlistede dagsommerfugle i området. Fremadrettet er det vigtigt at sætte fokus, navn og billede på de sjældne og truede arter, man har i sin lokale natur – også for at mobilisere befolkningen til at hjælpe med at passe på dem fremadrettet. De gamle løvtræer, som står rundt omkring, er interessante, fordi der er en stor biodiversitet knyttet til dem, herunder biller og svampe. Det er en fordel, at der er så stor en andel kommunalt og statsligt ejet skov. Brug naturparken til at lave en samlet indsats i skovene i samarbejde med staten.

Tilskud som udgangspunkt for naturpleje

Hvis man vil samarbejde med lodsejerne om naturpleje, er det vigtigt at forholde sig til tilskudsmulighederne, og hvordan man kan optimere rentabiliteten for lodsejeren. Med de nuværende tilskudsordninger, så er de målrettet mod de mest værdifulde områder, dvs. de særligt udpegede Natura 2000-områder og områder med høje HNV-værdier. Da der er færre midler i puljen i år, end der har været tidligere, er HNV-scoren på arealerne afgørende i forhold til at få tilskud til naturpleje. Til gengæld kan man få tilskud til naturpleje i hele indhegningen, hvis bare 0,1 hektar har en høj HNV-score. På den måde kan man trække mindre værdifulde arealer med op.

Sidste år blev der søgt for 60 mio. kr. mere, end der var til rådighed i puljen. Det vil sige, at der var en masse naturplejere, der gerne ville have plejet noget værdifuldt natur, som fik afslag. Det betyder, at landmænd mister kontinuiteten i plejen, og det øger risikoen ved at begynde at pleje natur. Hvis man ikke ved, om man kan få støtte året efter til alle sine arealer, er det risikabelt at investere i dyr til plejen. For lodsejeren er det afgørende, at naturpleje kan gøres på en rentabel måde. Her er tilskudsmulighederne meget vigtige, og det skal man huske, når man laver planer for naturudvikling i naturparken med mål om pleje via afgræsning.

HNV-kortet er blevet et godt værktøj, som giver landmændene incitament til at interessere sig for, om der er værdifuld natur på deres arealer, og om de arter, der er til stede, er blevet registreret. HNV scoren er nemlig blevet afgørende for, at de kan få tilskud til naturpleje. Derfor er lodsejer-

Figur 4. High Nature Value-kort for henholdsvis lysåbent landskab og skov

ne mere og mere interesserede i, hvad der er af værdifuldt natur på deres arealer, og i at få det registreret. Private kan selv indberette fugle og sommerfugle m.m.. Mange sommerfugle er rødlistede og at finde nogle af dem er en måde at hæve HNV-scoren på. Men det er kommunen, der skal ud og lave planteregistreringer, så arealerne kan få så høj en HNV-score som muligt, og der derved skabes en mulighed for at få tilskud til naturpleje.

Næste år skal naturplejeaftalen gentegnes for 17.000 hektar - eksisterende naturarealer, hvor man vil fortsætte plejen. Mange af de arealer, som måske har været plejet i op til 20 år, risikerer at miste tilskuddet, hvis de ikke har en høj nok HNV-score. Så der, hvor der er noget værdifuldt natur, skal der laves planteregistreringer hurtigst muligt, hvis data ikke er indrapporteret. Det er naturplejen helt afhængig af.

Græssende dyr mangler i området

Store sammenhængende områder giver også gode muligheder for at have græssende dyr, der ikke kræver en masse pasning og opsyn. Man kan f.eks. etablere græsningslav med robuste kvægracer som Galloway eller Dexter. Det kan også være vilde heste som f.eks. Exmoor. I de våde områder som Nørreådal kan man også forestille sig vandbøfler, som kan græsse i vådt terræn, og elge.

Der var generelt ikke mange dyr at se i området på trods af, at august måned er midt i planternes vækstsæson. I et naturligt økosystem er der dyr, som spiser af planterne, og sådan har det været i millioner af år. Dyrene var med til at skabe lysåbne, varme økosystemer med masser af blomster, og når der ikke er dyr, er det en udfordring for biodiversiteten. Man skal dog huske, at græsning skal ske for naturens skyld. Det vil sige, at det skal foregå, som det gør i den vilde natur, hvor dyrene er der hele året. Og det betyder igen, at man skal vælge nogle dyr, som kan klare sig ude hele året. Antallet af dyr skal afpasses efter, hvor meget føde der er om vinteren. Så undgår man også problemer med, at græsningstrykket bliver så højt om sommeren, at de blomster, som bier og insekter skal have nektar fra, spises ned.

Figur 5. Forskellige dyr, som kan bruges til naturpleje. Foto: Rasmus Ejrnæs' præsentation på workshopp

Helt konkrete råd er:

- Gør det attraktivt for dyreholderne at afgræsse naturarealerne.
- Opsæt f.eks. hegn, sørg for vandforsyning, strøm m.m.
- Sørg at etablere sammenhængende græsningsområder, hvor dyrene har mulighed for at gå på højbund, hvis der i perioder sker oversvømmelser.

Udpin arealerne – fjern plantematerialet og brug af næringsstofferne

Der var mange arealer i området, som var blevet slået, men hvor plantematerialet var efterladt. Da et af de store problemer for naturen er for mange næringsstoffer, er det vigtigt, at man fjerner plantematerialet og dermed næringsstoffer fra arealerne.

Hvis områderne er såkaldte MFO-brakarealer, er det dog vanskeligt, da reglerne er, at arealerne skal slås, og man ikke må fjerne plantematerialet. Det afslåede materiale, må dog gerne placeres i et hjørne af marken. Det er et eksempel på, at der er nogle regler, som hænger meget dårligt sammen med at skabe god natur. Selvom MFO-brakken er indført som et led i at gøre arealdriften mere naturvenlig, så er det ikke et effektivt naturtiltag, da der er krav om, at MFO-arealer er omdriftsarealer. Ønskes egentlig natur bør arealerne tages helt ud af grundbetalingsordningen og udlægges til kontinuerede naturområder. Så ved alle parter samtidig, hvad målet med arealerne er – nemlig natur. Alle parter er nødt til at forholde sig til disse regler, når man vil udvikle natur. Og i den forbindelse er en god dialog med lodsejerne enormt vigtig. Hvis MFO-arealerne ligger i et område, hvor man vælger at ville udvikle naturen, kan man se på mulighederne for at lave jordfordeling. Eller man kan i dialog med landmændene måske

Boks 3: MFO-brak

MFO står for MiljøFokusOmråde. Der findes to typer MFO-brak: Slåningsbrak og blomsterbrak. Braklagte arealer må ikke indgå i den landbrugsmæssige produktion i ansøgningsåret. Dvs., at det hverken må anvendes til afgræsning eller slæt. Derudover må der ikke bruges jordforbedringsmidler og plantebeskyttelsesmidler. Det afslåede plantemateriale må ikke fjernes fra marken.

Slåningsbrak: Mindst én gang i perioden fra 1. august til 15. september skal plantedækket slås. Der må gerne foretages let jordbehandling af hele brakmarken, fx strigling. Man må gerne snitte/skårlægge plantematerialet eller opstakke plantematerialet i et hjørne inden for brakmarken.

Blomsterbrak: Mindst én gang i perioden fra 1. januar til og med 30. april i ansøgningsåret skal der foretages mekanisk jordbehandling. Der skal der efter udsås en blanding af frø- og nektarproducerende plantearter. Denne frøblanding må ikke bestå af korn, majs eller raps i renbestand eller være en blanding, der udelukkende består af disse afgrøder. Ved blomsterbrak er man undtaget fra kravet om slåning.

Kilde: https://naturerhverv.dk/fileadmin/user_upload/NaturErhverv/Filer/Tilskud/Arealtilskud/Direkte_stoette_-_grundbetaling_mm/2016/Faktaark_-_Brak.pdf

placere MFO-arealerne andre steder og lave samhegningsaftaler. Vi ved, at hvis naturpleje skal være rentabelt for landmændene, skal der store, sammenhængende arealer til. Landmændene skal samtidig rådgives om, hvilke muligheder og konsekvenser der er ved at igangsætte naturtiltag, både i forhold til tilskudsregler, men også i forhold til øvrige mulige afledte effekter.

Mange arealer var enormt næringsberigede. For at udpine disse arealer kan man så vårbyg, havre eller rug i en lav udsædsmængde og i løbet af en årrække udpine arealerne. Men man skal være lidt tålmodig og acceptere, at tingene tager sin tid. Igen er det vigtigt med klare mål for, hvad man vil med arealerne.

Vær opmærksom på § 3-arealers betydning for mulighederne for husdyrsudvidelser

For mange store husdyrbrug er det en stor bekymring, hvis der udpeges § 3-områder på deres arealer. Det kan have betydning for deres muligheder for at udvide besætningen. Så når I finder mulige § 3-arealer, så hav en god dialog med lodsejeren: Der er arealgrænser på forskellige naturtyper, som kan give restriktioner i forhold til husdyrudvidelser. Hvis man rammer arealgrænserne, får man ikke de lodsejere til at medvirke. Så tal om, hvad der kan være af udfordringer og find løsninger sammen med lodsejerne. Hvis lodsejerens bekymring alene handler om §3 udpegningen, men ikke om at jorden tages ud af drift, så kan arealerne tilmeldes til 15 års genopdyrkningsret. Derved undgår lodsejerne at arealerne vokser ind i en §3-beskyttelse. I længden er det dog ikke en farbar vej til at sikre kontinuert værdifulde naturarealer. Der arbejdes dog pt. via Naturpakkens udmøntning på, at gøre den 15 års genopdyrkningsret permanent.

Lav plejeplaner sammen med lodsejerne, hvor der er værdifuld natur

Når man har lodsejere til at lave naturpleje, er det gavnligt at lave plejeplaner med dem. Det er med til at give lodsejeren kendskab til, hvilke værdier der er i området, og hvad man faktisk plejer for. Ganske ofte har lodsejerne ikke plantekendskabet til at vide, hvad de har på deres ejendom, som er værdifuldt. Det er vigtigt at italesætte, hvad der er værdifuldt. Det kræver, at man gør brug af de mennesker, man har i regi af naturparken, som har det fornødne plantekendskab. Plejeplanen bør indeholde konkrete anvisninger til, hvordan plejen kan foregå under hensyn til at beskytte og fremme de mest værdifulde arter på arealerne og samtidig sikre, at tilskudsreglerne kan overholdes.

Lad være med at så græs på nyetablerede naturarealer

En af biodiversitetens fjender er den "velholdte" græsflade. Når først der er græs, er det svært for andre urter at etablere sig. Særligt ved de planlagte nye bydele ved og i naturparken, er det vigtigt at tænke på, hvordan den enkelte bydel kan blive så rig på natur som muligt. Det indbefatter ikke græs. Det er vigtigt, at man sikrer sig, at der er biologiske kompetencer til stede, når der skal planlægges ny bynatur.

Specifikke forslag

På baggrund af besigtigelserne af områderne har eksperterne foreslået en række specifikke tiltag for en række lokaliteter i naturparken. Lokaliteterne er markeret på figur 6, og forslagene præsenteres i det følgende.

Figur 6. Specifikke steder, hvor der kan skabes mere og bedre natur inden for afgrænsningen

Klostermarken

Klostermarken er gammelt militært øvelsesterræn, hvor de militære aktiviteter skabte en stor dynamik med åbne sandarealer. Denne dynamik skabte gode betingelser for en rig biodiversitet. Flere steder er der allerede natur, som kan registreres som § 3, eller som kan blive det inden for få år. En sådan registrering vil nemt øge naturarealet inden for afgrænsningen markant. Der står en masse 20-30 år gamle egetræer, der er en fin urteflora visse steder, og der er sandbund. Hele området er et potentielt overdrev, som kunne blive rigtig fint. 5 år med den rigtige pleje og med de rigtige dyr i en stor græsningsfold, så er der et kæmpe overdrev. På den sydvendte skråning kan man fjerne bævreasp, men lade den øvrige trævegetation stå. Hermed har græssende dyr også muligheder for læ. Det vil være oplagt at få inddraget de nærliggende skovarealer i en stor græsningsfold.

Figur 7. Klostermarken. Foto: Heidi Buur Holbeck

Flyvepladsen

På flyvepladsen er der allerede arealer, der kunne registreres om § 3-natur med det samme. Der var mange interessante klassiske overdrevsarter på området, bl.a. blåhat og en række svampe. I kanten var der en dårlig bygmark, som ville være oplagt at inddrage i et samlet naturareal og desuden forbinde videre til Vedsø. Nogle af de mest sommerfuglerige områder i Danmark er ved flyvepladser, fordi de holder vegetationen i en bestemt højde – ikke for lavt. Det er virkelig en lavthængende frugt. Evt. kunne man slå området lidt højere.

Vedsø

Vedsø er en af naturperlerne i området. Det græsses med et fint græsningstryk og har meget fugtige partier. I den ene ende er der et ryddet areal ved grænsen af naturparken, hvor der er et enormt potentiale til at få udviklet et overdrev med tiden.

Figur 8. Flyvepladsen. Foto. Heidi Buur Holbeck

Figur 9. Området ved Vedsø. Foto: Heidi Buur Holbeck

Udløbet af Søndersø

Den nordlige del er træbevokset, så det er den sydlige side, der er tale om. Hvis man går lidt tilbage i tiden, var der en del orkideer i området. I dag er det en drænet, kedelig eng. Hvis man fjernede grøfter og dræn, så ville man i løbet af en 10-årig periode have noget med et udmærket potentiale for at være § 3-område. Det er ca. fire hektar beskyttet natur, man kunne få på den måde. Der ligger nogle indtræk fra Søndermølle, som kunne levendegøres. Noget af det er egentlig § 3-registreret nu, men er reelt på kanten af at være det i dag. Områderne er helt klart drænet, og man skal fjerne dræn og grøfter, gøre det vådere og finde nogle dyreracer til at græsse det, som kan tåle at have fødderne lidt i vand.

Staalings moser

Der er områder omkring moserne, som godt kunne iscenesættes som noget bedre, og der er noget, som er udpeget som eng. Det skal man huske at have øje for, hvis der byudvikles i området.

Ø-dalen

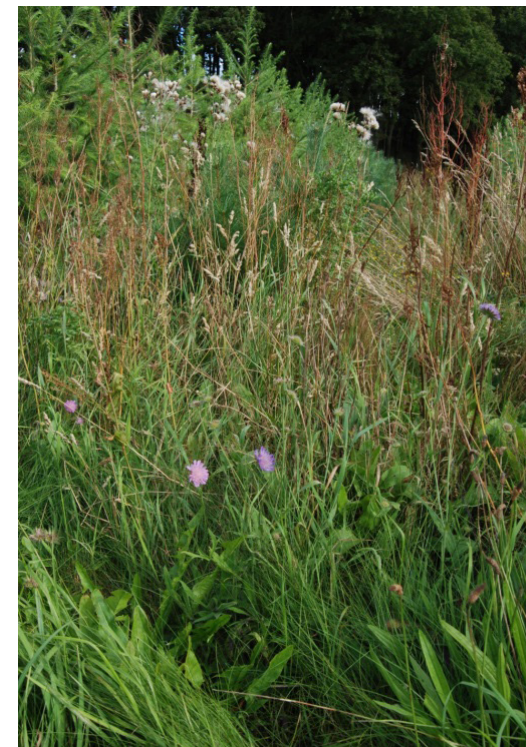
Der er ind i mellem noget rigtig fin skov, som kunne forvaltes bedre, så man kunne skabe meget beskyttelsesværdig natur i hele Ø-dalen. Hvis man samtidig lavede en stor græsningsfold for hele dalen, ville det være fantastisk.

Figur 10. Området ved udløbet af Søndersø. Foto: Heidi Buur Holbeck

Meldalslund

Der er plantet lærk og fyr og en række med nogle forskellige løvtræer, hvilket foreslås fjernet, hvis naturindholdet skal øges. Og der er dyrket mark på den anden side, som ligger op til en fin lille skovlund med egetræer og bøg. Skoven ser ud til at have været forholdsvis urørt i ret mange år og kunne være levested for rovfugle, f.eks. rød glente. Hvis man ser på det som et sammenhængende område, så er der muligheder for også at gøre en indsats der, da der var nogle interessante arter i kanten af området. Det vil tage tid, men kunne godt blive et spændende naturområde. Topografisk set er der potentiale for et fint overdrev.

Figur 11. Meldalslund. Foto: Heidi Buur Holbeck

Pramhus

Det er et skovområde på kanten af Ø-dalen, øst for Bruunshåb. Det er et værdifuldt naturskogsareal med mange veterantræer (bøg og eg), som kan være fine levesteder for en masse insekter og svampe. Og der er store træer, der kan være gode levesteder for fugle. Desuden er der flotte uberørte væld. Der var også områder, som kunne være nogle pragtfulde sommerfuglelysninger, hvis ikke de var vokset til i stor nælde. Der har tydeligvis været gødsket. Stor nælde er ganske vist larvens foderplante for nogle almindelige sommerfugle som nældens takvinge og dagpåfugleøje. Men for de sommerfugle, som tæller på HNV-scoren, kunne der være et perfekt levested her – men ikke sådan, som der er nu. Det kunne være en fin vision for hele dette område at have skovgræsning. Skovgræsning kunne være oplagt mange steder i naturparken og giver også nogle meget fine landskaber. Græssende dyr kunne pleje lysningerne. Alternativt kan man rydde lysningerne og få dem udpint, evt. ved fjernelse af det øverste lag af jorden

Mølleå, ådalen

At gøre noget her ville kræve enormt mange ressourcer, så det var måske et sted, som man bare skal lade det ligge og bruge ressourcerne andre steder i første omgang. Det er et fint rekreativt område, som det er.

Nørreådal

I betragtning af, at området er et udpeget habitatområde, er der overraskende få udpegede naturtyper. Der må derfor ført og fremmest være behov for, at området registreres mere grundigt. Der vil formentlig være nogle rester af rigkær – specielt eftersom grundvandet stiger, da det skaber bedre betingelser for rigkær. Der er altså formentlig noget restnatur i Nørreådal, som man kan iscenesætte. Men det kræver en indsats.

Udgangspunktet er nogle meget næringsrige enge, hvor tørven i høj grad er brændt af. Så det er ikke højkvalitetsnatur, man starter med. Der er meget stillestående vand, hvor der helst skulle være vandbevægelse. Man skal forbedre hydrologien ved at stoppe grøftning og dræning. Der er også en ophobning af næringsstoffer. Det betyder, at den vegetation, som er naturlig i en ådal med meget grundvand, næsten ikke er til stede bortset fra små rester. Det betyder, at det rent biodiversitetsmæssigt i dele af ådalen er lige så godt at lade den gro til i pil som at holde den lysåben. Under alle omstændigheder hører der græssende dyr til. Der bør sættes nogle dyr ud, hvor landmanden ikke går og er bekymret for, at de sidder fast derude. Dyr, som kan gå frit, og som også har noget højt terræn at gå op på. Så man skal prøve at få nogle arealer, som har højtliggende områder og skove, med i indhegningen. Der er nogle steder i ådalen, hvor der er tagrør helt op på skrænten. Det tyder på, at der er udstrømmende grundvand, hvor græssende dyr kunne gøre en fantastisk forskel til fordel for naturen.

Bruunshåb Skov

Det meste er værdiløst i forhold til naturværdi. Alle de yngre nåletræsplantager under 30 år foreslås fjernet. Der er dog enkelte steder, som kunne være et forbillede for, hvordan hele skoven burde se ud. Der er en fin slugt, hvor der ikke er plantet nåletræer. Der er kuperet, åbent og meget varieret.

Figur 12. Mølleå. Foto: Heidi Buur Holbeck

Stenshøje

Det er et fredet område, udpeget som § 3-hede. Men § 3, det er det ikke længere. Området har været gødsket, så der er kun § 3-vegetation oppe på gravhøjene. Der vokser kun almindelige græsarter og lignende mellem gravhøjene. Området har stadigvæk en fin mikrotopografi, hvilket betyder, at der er kuperet med masser af tuer osv. Det betyder til gengæld også, at man ikke kan skrabe det øverste lag for at komme af med de overskydende næringsstoffer. Man bør få det græsset ordentligt eller få det slået og fjerne det afslåede materiale. Det er så virkelig påkrævet her, hvis man skal genoprette området.

Gode råd i øvrigt

Samarbejde:

- Samarbejd med staten om en fælles naturindsats i skovene.
- Samarbejd med lodsejere om naturpleje og plejeplaner.
- Samarbejd med lokale eksperter om formidling og registrering af naturværdier, som kan indberettes til Fugle og Natur.
-

Mobilisering af lodsejere og borgere

- Få sat navn og billede på de særlige arter, der er i området, og få dem italesat som vigtige og noget, vi alle har et ansvar for at passe på.
- Få de forskellige grønne interesseorganisationer på banen i samarbejde med kommunens fagfolk om at få lavet et naturkursus og nogle ture ud i området.
- Gør det attraktivt for lodsejerne at have god natur: Synliggør, hvilke særlige arter der er på arealerne, og gå i dialog om tilskudsmuligheder.
- Identificer og italesæt, hvis der er konflikter ift. landbrug. Find løsninger på de reelle bekymringer lodsejerne har. Få aflivet myter. Det bør sættes ressourcer af til den del af processen.
- Husk at ovenstående kun er forslag. Lodsejere og andre interessenter, skal naturligvis inddrages i den videre proces.

